

ВЕЛЬБАРСЬКА КУЛЬТУРА

Джерела

- Вельбарська культура збігається територіально і в часі з рухом Готів зі Скандинавії (Скандинавія) і їх поселенням у Готисканзі (в гирлі Вісли) Згідно з Йорданом вони зігнали місцевих Ругіанів і Вандалів.

Йордан каже про три кораблі на яких прибули готи зі Швеції на Віслу. На одному з кораблів були Гепіди. Деякі дослідники відносять три кораблі до трьох груп: Гепіди, Остготи і Вестготи (Везиготи).

- Пліній Старший дає їм назву Гутонес(Gutones), Тацит - Готонес (Gotones).

Тацит пише: "позаду Лугіан жили Готони під владою короля; звідси трималися підвладно дещо суворіше ніж інші германські племена; але не так строго, щоб втратити всю їхню свободу. Безпосередньо межуючими є Ругіани і Лемовіани над узбережжям океана, і ті декілька народів характерні їхніми круглими щитами, короткими мечами і княжою (королівською) владою."

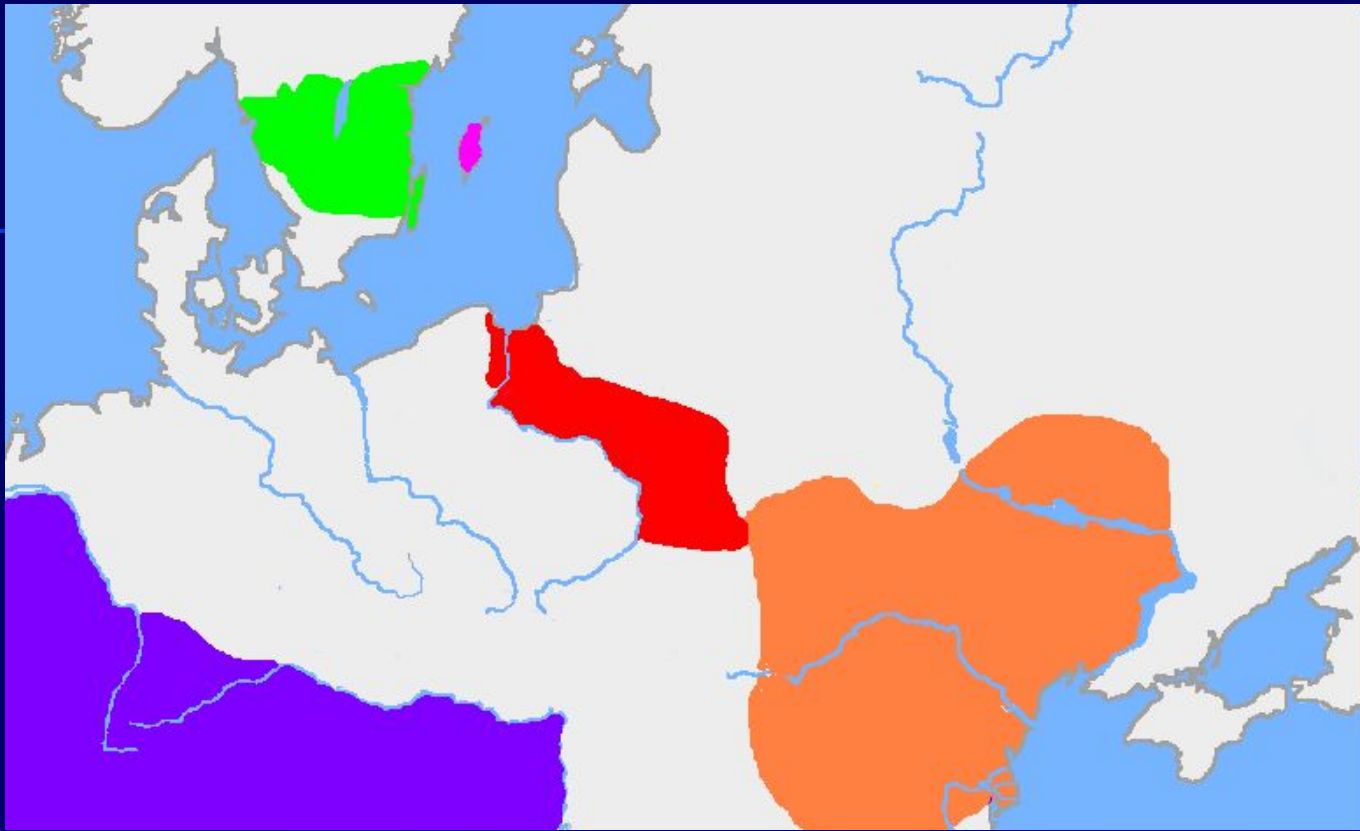
Загальні положення

- **Вельбарська культу́ра** (нім. *Wielbark-Kultur*) - археологічна культура фінального етапу ранньозалізної доби у Польщі та Україні (Західна Волинь), яку ідентифікують з готами.
- Сформувалася біля 20-го року н.е., змінивши оксивську культуру, яка була частиною пшеворської культури
- Названа від великого могильника неподалік **Вельбара**, що в 4 км південніше польського міста Мальборк.
- Початок культури ототожнюється з прибуттям готів зі середньої Скандинавії у Гданську затоку.
- Приблизно у 190 році н.е. племена готів рухаються на південний схід, поширюючись на лівобережжі Вісли і в басейні Західного Бугу на території Мазовії Приблизно у 190 році н.е. племена готів рухаються на південний схід, поширюючись на лівобережжі Вісли і в басейні Західного Бугу на території Мазовії, Люблінщини Приблизно у 190 році н.е. племена готів рухаються на південний схід, поширюючись на лівобережжі Вісли і в басейні Західного Бугу на території Мазовії, Люблінщини (Польща) і Західна Волинь (Україна)
- Пересування готів далі на південь у 200—250 роках спочатку в

Творцями вельбарської культури були численні східно-германські племена, ядро яких складали готи та гепіди

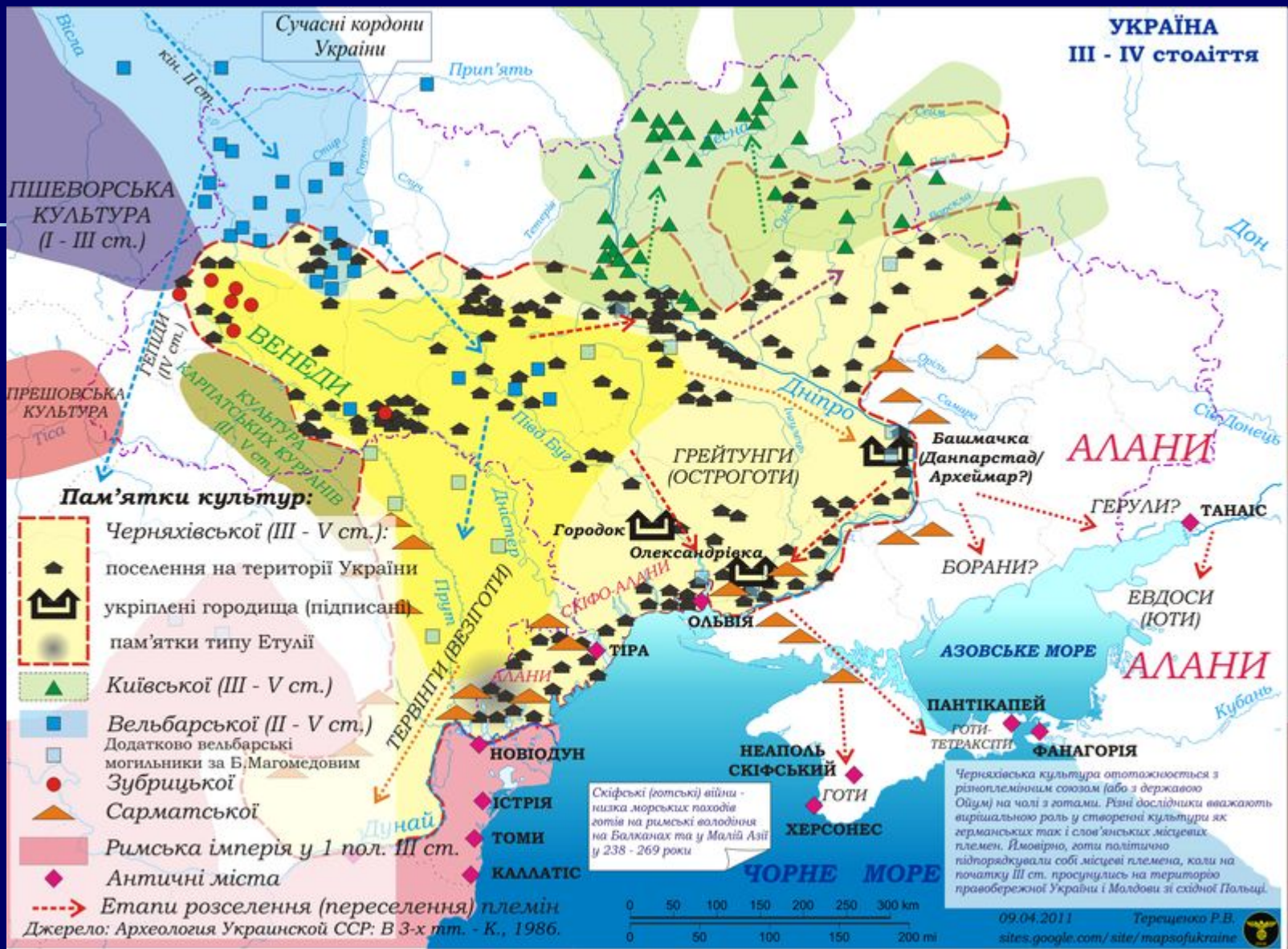
Хронологія: поширена у I-V ст. суцільним масивом у північних областях Польщі, на Волині й Поділлі, споріднено - на Лівобережжі та у Криму. На території України вельбарські пам'ятки датуються кінцем II - рубежем IV-V ст.

Дослідники: К. Годловські, Р. Волангевіч, А. Коковські, Д. Козак, Б. Магомедов

*Зелений колір - Гьотланд (шведська батьківщина готів);
Червоний колір - Вельбарська культура близько 200 року н.е.;
Жовтий колір - Черняхівська культура;
Фіолетовий колір- Римська Імперія*

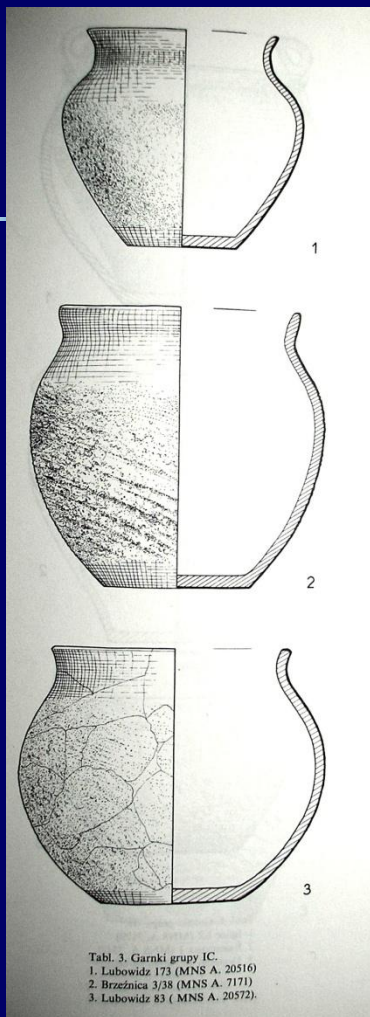
УКРАЇНА III - IV століття

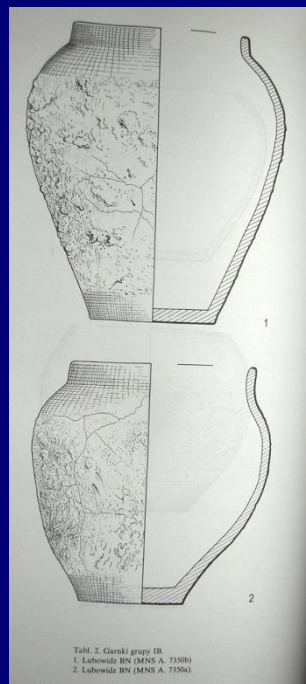
Черняхівська культура ототожнюється з різноплеменним союзом (або з державою Оліум) на чолі з готами. Різні дослідники вважають вирішальною роль у створенні культури як германських так і слов'янських місцевих племен. Ймовірно, готи політично підпорядкували собі місцеві племена, коли на початку III ст. просунулись на територію правобережної України і Молдови зі східної Польщі.

Матеріальна культура

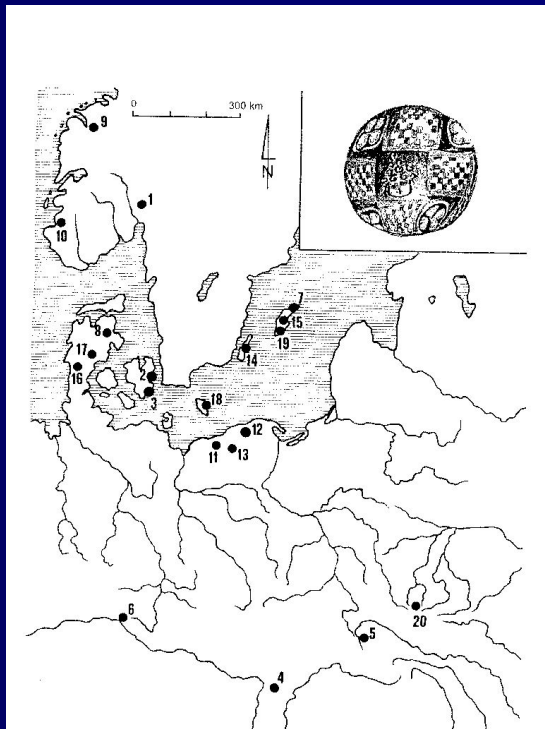
- Племена вельбарської культури проживали на невеликих поселеннях з 4-5 окремих дворів з прилеглими господарськими приміщеннями, в яких мешкали кровно-споріднені патріархальні сім'ї.
- Помешканнями слугували заглиблені в землю будівлі площею 15-20 кв. м та великі наземні споруди площею 60-100 кв. м, стовпоноплетінчастої конструкції з глинобитними стінами.
- У побуті використовувався різноманітний посуд (виліплений від руки та кружальний), вироби ремесел (зокрема прикраси, металеві частини одягу, своєрідні фібули з дуговидною спинкою, підвіски, браслети, кістяні гребені тощо).

Кераміка з могильника в Ковалевку (Польща)

Кераміка вельбарської культури

Матеріали з поселення вельбарської культури Дудин-II

Поховання

- Для поховального обряду характерний біритуалізм: тілоспалення та тілопокладення
- Покладання у могилу і спалювання небіжчиків залежало, скоріш за все, від етнічної належності кожного поселення. Відомо, що скандинавський бог Один наказав спалювати померлих. Отже, поселення, що практикували спалювання, ймовірно, належали готам і гепідам, а поселення, що ховали в могилах - стародавнім мешканцям краю - балтам і давнім полякам.
- Захоронення здійснювалися під курганами (Швеція, Північна Польща)
- На місці тілоспалення насипали невеликий курган. Для знатних людей зверху споруджувався кам'яний круг і ставили одинокі кам'яні стели. Такі кургани датуються 50-100 рр. н.е. поміж Віслою і Кашубським озером (Польща)

Матеріали з тілопального могильника в Дитиничах

Могильник розташований поблизу с. Дитиничі Дубенського р-ну Рівненської обл. Розкопано 21 поховання із залишками тілоспалень, більшість з яких належить до типу ямних. Інвентар із поховань представлений глиняним ліпним та гончарним посудом, бронзовими фібулами, пряжками тощо.

Могильник датується 3 - поч. 4 ст. н. е.

Черн. - Р. - 88
п. 174

Черн. - Р. - 82
п. 111

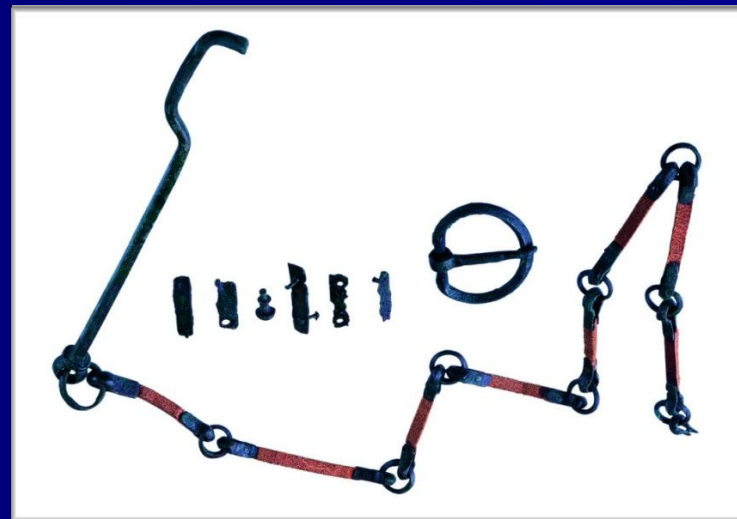
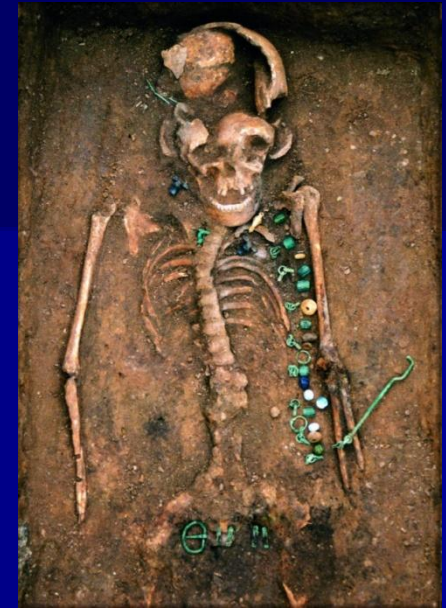
Черн. - Р. - 87
к. III

Черн. - Р. - 86
п. 147

Черн. - Р. - 87
п. 148

Матеріали з могильника в Чернелеві-Руському

Зразки тілопокладень з Ковалевка біля Познані (Польща)

Матеріали з біригуального могильника в Ковалевку (Польща).

Рис. 5. Реконструкція споруди капища (

**Капище вельбарської культури
на поселенні в с. Хрінники на
Рівненщині**

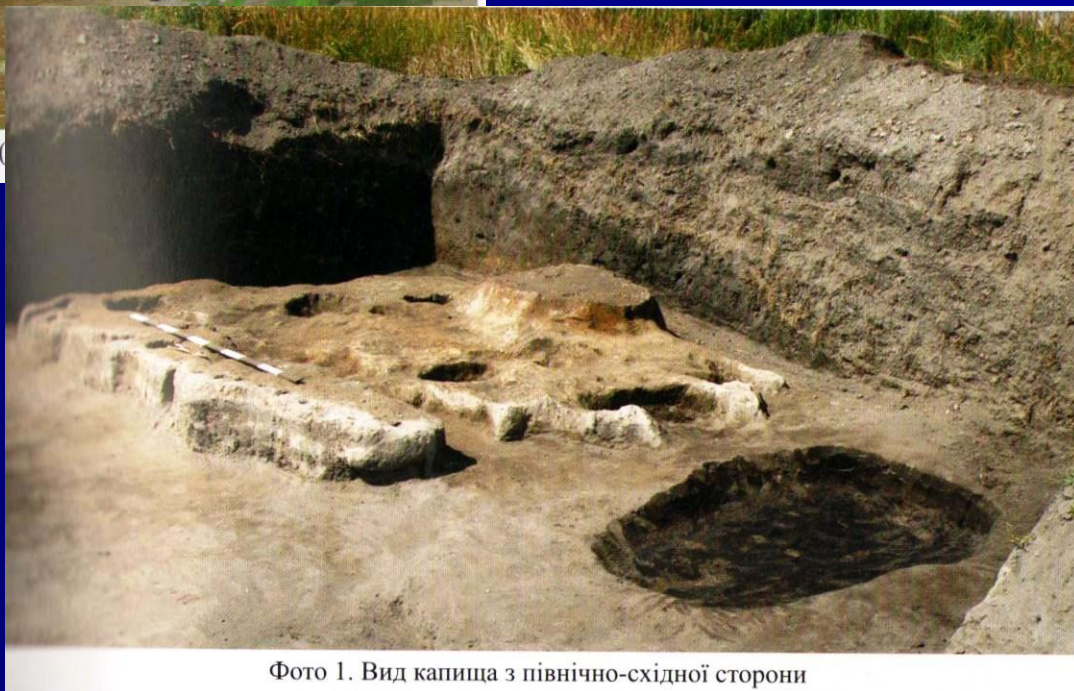

Фото 1. Вид капища з північно-східної сторони

- У III ст. готи розділилися на дві гілки: остготи (остроготи, гревтунги), якими правила династія Балтів і вестготи (візіготи, тервінги) під проводом династії Амалів.
- Вестготи були завойовані гунами в 370-х рр. Під тиском гунів король вестготів Фрітигерн (*Fritigern*) 376 р. попросив у імператора Східного Риму Валента дозвіл поселитися зі своїми підданими на південному березі Дунаю.
- Після поразки гунів на Каталунських полях у 451 р., остготи повернули собі незалежність (454) і за Теодоріха Великого завоювали Італію. Припинили існування як народ після завоювання візантійським імператором Юстиніаном Італії в 535-555 рр.
- Частина готів залишилася у Причорномор'ї спочатку у Східному Криму і Тамані, згодом під натиском числених ворогів, які приходили з Великого степу, вони переселилися в більш безпечні регіони - Південне узбережжя Криму та у гористий Крим. Цей край з VI до XV ст. називали Готією.